Η διάσταση Ενωτικών - Ανθενωτικών και οι συνέπειές της δια το Γένος (Πρωτοπρ. Γεώργιος Μεταλληνός, Ομ. Καθ. Πανεπιστημίου Αθηνών)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 29 Μαΐου, 2009

1. Αποφράς ημέρα δια το Γένος μας δεν είναι μόνον η 29η Μαΐου 1453, αλλά και η 12/13η Απριλίου του 1204, όταν έπεσε η Βασιλεύουσα και **η αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης-Ρωμανίας** στους Φράγκους της Δ' Σταυροφορίας. Υπάρχει, μάλιστα, γενετική σχέση μεταξύ τους. Από το 1204 η Πόλη και σύνολη η Αυτοκρατορία δεν μπόρεσε να ξαναβρεί την πρώτη δύναμή της. Το φραγκικό κτύπημα εναντίον της ήταν τόσο δυνατό, που έκτοτε η Κωνσταντινούπολη ήταν «μια πόλη καταδικασμένη να χαθεί» (Ελ. Γλύκατζη-Αρβελέρ). Από το 1204 μέχρι το 1453 η αυτοκρατορία μας διανύει την περίοδο της πολιτικής παρακμής και πτωτικής της πορείας. Μετά το 1453 το Γένος χρειαζόταν κάποια δύναμη, που θα εμπόδιζε την αλλοτρίωσή του και θα εξασφάλιζε την ανάκαμψη και επιβίωσή του. Αυτή την δυσκολότατη, αλλά και αναγκαιότατη αποστολή, ανέλαβε η εκκλησιαστική ηγεσία, ως **Εθναρχία**, με πρώτο το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο.

Ο κορυφαίος ιστορικός μας Απόστολος **Βακαλόπουλος** παρατηρεί, ότι στην διάρκεια της δουλείας μας η **Ορθόδοξη Πίστη** «ήταν κάτι παραπάνω από θρησκευτικό δόγμα. Ήταν το πνευματικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο εκφραζόταν η εθνική (τους) συνείδηση, ολόκληρος ο κόσμος τους (= των υποδούλων), που έκλεινε μέσα του το ένδοξον παρελθόν και τις ελπίδες απολυτρώσεως».
Αλλά και ο **Ιωάννης Καποδίστριας** ομολογούσε, ότι «η χριστιανική θρησκεία εσυντήρησεν εις τους Έλληνας και γλώσσαν και πατρίδα και αρχαίας ενδόξους αναμνήσεις, και εξαναχάρισεν εις αυτούς την πολιτικήν ύπαρξιν, της οποίας είναι στύλος και εδραίωμα» (πρβλ. Α' Τιμ. 3, 15).
Πολλά έχουν -ερασιτεχνικά- γραφεί για την ερμηνεία της αλώσεως. Πολλές επιθέσεις δέχεται ο Κλήρος, αλλά και ο Μοναχισμός από τις δυνάμεις εκείνες, που αναζητούν ευθύνες και ελεγχόμενες συμπεριφορές κατά τις υπαγορεύσεις της ιδεολογίας τους. Η παραταξιακή συνείδηση οδηγεί και στην ιδεολογική χρήση των πηγών, με συνέπεια την αναίρεση της ιστορικής επιστήμης. Έτσι διαμορφώθηκαν ιδεολογήματα, που αναπαράγονται χωρίς υπευθυνότητα, όταν λείπει η πλήρης γνώση των πηγών και η συνδυαστική ερμηνεία τους. Η συνήθης απάντηση στο ερώτημα, που τίθεται από τους κύκλους αυτούς: «γιατί ετούρκεψε το Βυζάντιο», επιρρίπτει την ευθύνη στην μερίδα των Ανθενωτικών, που θεωρούνται υπεύθυνοι για την πτώση της αυτοκρατορίας. Και σ' αυτό οδηγεί η απολυτοποίηση των φαινομένων, οφειλομένη στην άγνοια των

πραγμάτων στο σύνολό τους. Αποτέλεσμα, η «αγιοποίηση» της αντιπάλου μερίδας των Ενωτικών, η διχαστική θεώρηση της Ιστορίας και η αδυναμία αντικειμενικής ερμηνείας της. Και είναι γεγονός, ότι η διάσταση Ενωτικών-Ανθενωτικών ήταν πραγματική και μπορεί να θεωρηθεί ως ο πρώτος σοβαρός διχασμός στην νεώτερη ιστορία μας, αλλά και ρίζα όλων των κατοπινών εξελίξεων. Γι' αυτό ακριβώς, η κατά το δυνατόν πληρέστερη κατανόησή της προσφέρει ένα ασφαλές κλειδί στην ερμηνεία και όλων των μεταγενεστέρων διχασμών στην πορεία του Γένους-Έθνους μας.

2. Η διάσταση Ενωτικών-Ανθενωτικών υποστασίωνε την διπλή στάση του Γένους έναντι της Δύσεως, κυοφορήθηκε δε στην «καθ' ημάς Ανατολή» μετά το μεγάλο σχίσμα του 1054. Είναι δε χαρακτηριστικό, ότι και όλοι οι μετέπειτα εθνικοί διχασμοί μας θα έχουν σημείο αναφοράς την Δύση και στην στάση μας απέναντί της. Αποφασιστικά επηρέασε την στάση της ορθοδόξου Ανατολής έναντι της Δύσεως η άλωση του 1204 και **ο θεσμός της Ουνίας** (μετά το 1215), ως πολιορκητικής μηχανής της Φραγκίας στην Ελληνορθόδοξη Ανατολή. Το φιλοδυτικό ρεύμα αποτελούσαν κυρίως διανοούμενοι και πολιτικοί, ουνίτες ή ουνιτίζοντες. Οι πρώτοι, διότι ταυτίζονταν στις θεωρητικές τους αναζητήσεις με τους Δυτικούς σχολαστικούς, ενώ οι δεύτεροι και για λόγους σκοπιμότητας (προσδοκία στρατιωτικής βοήθειας στην αντιμετώπιση του οθωμανικού κινδύνου). Οι Ανθενωτικοί, δηλαδή, ο Κλήρος, οι Μοναχοί και το ευρύ Λαϊκό σώμα, διατηρούσαν μόνιμη, μετά το 1204, δυσπιστία έναντι της Δύσεως. Ο «αντιδυτικισμός», βέβαια, δεν ήταν αθεμελίωτος, ούτε οφειλόταν σε απλή μισαλλοδοξία. Στηριζόταν σέ πολύ καλή γνώση της φραγκολατινικής Δύσεως και των μονίμων διαθέσεών της απέναντι στην Ανατολή, που δεν άλλαξε μέχρι σήμερα. Ο αντιδυτικισμός της Ανατολής συνιστούσε περισσότερο αυτοάμυνα και αυτοπροστασία. Είχε ερείσματα πνευματικά και κοινωνικοπολιτικά. Την επίγνωση της πνευματικής αλλοτριώσεως της χριστιανικής παράδοσης στην Δύση, του φραγκικού επεκτατισμού και της εκφράγκευσης του πατριαρχείου της Παλαιάς Ρώμης (1046), ως και της μεταβολής του σε παπικό-κοσμικό κράτος, με όλες τις ευνόητες συνέπειες, ως σήμερα! «Είναι το Βατικανό Εκκλησία;», ήταν το ρητορικό ερώτημα του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Σεραφείμ. Εξ άλλου, συνείδηση των Ανθενωτικών ήταν, ότι την Ελληνορθόδοξη ταυτότητα δεν την απειλούσαν τόσο οι Οθωμανοί, όσο οι Φραγκολατίνοι. Η συνείδηση αυτή των

Ανθενωτικών θα κωδικοποιηθεί στο κήρυγμα του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού (18ος αι). «Και διατί δεν ήφερεν ο Θεός άλλον βασιλέα, που ήταν τόσα ρηγάτα εδώ κοντά να τους το δώση, μόνο ήφερε τον Τούρκον μέσαθεν από την Κόκκινην Μηλιά και του το εχάρισεν; Ήξερεν ο Θεός πως τα άλλα ρηγάτα μας βλάπτουν εις την πίστιν, και (= ενώ) ο Τούρκος, δεν μας βλάπτει. Άσπρα δώσ' του και καβαλλίκευσέ τον από το κεφάλι. Και δια να μη κολασθούμεν, το έδωσε του Τούρκου και τον έχει ο Θεός τον Τούρκον ωσάν σκύλον να μας φυλάη...».

Ο Πατροκοσμάς έδινε, έτσι, απάντηση στους φιλενωτικούς, χωρίς μάλιστα να μπορεί να κατηγορηθεί ως εχθρός του Λαού ή εθελόδουλος. Οι φιλενωτικοί, αντίθετα, πιστεύοντας στις υποσχέσεις της «χριστιανικής» Ευρώπης και δεμένοι ιδεολογικά μαζί της, ήσαν πρόθυμοι να μειοδοτήσουν στο θέμα της πίστης, με υποθετικά πολιτικά ή προσωπικά ανταλλάγματα. Γι' αυτούς η πίστη δεν ήταν πια υπόθεση εμπειρίας και στάση ζωής, αλλά ιδεολογία θρησκευτική, υποκείμενη στους οποιουσδήποτε «ιστορικούς συμβιβασμούς». Οι φιλενωτικοί μας εκληροδότησαν το «ευρωπαϊκό σύνδρομο» και την θεώρηση της Δύσεως ως της «καθολικής μας μητρόπολης», κατά τον αείμνηστο Κωστή Μοσκώφ.
Ο Στήβεν Ράνσιμαν δικαιώνει τους Ανθενωτικούς, ως ρεαλιστές και νηφάλιους εκτιμητές της καταστάσεως: **«Οι Βυζαντινοί διανοούμενοι, που είχαν απορρίψει την δυτική βοήθεια, η οποία υπό τις καλύτερες συνθήκες θα είχε διασώσει ένα μικρό τμήμα του ορθοδόξου εδάφους και η οποία περιελάμβανε την ένωση της Εκκλησίας με την Ρώμη και κατά συνέπεια την επέκταση των διαιρέσεων εντός της Εκκλησίας, δικαιώθηκαν. Η ακεραιότητα της Εκκλησίας διατηρήθηκε και με αυτήν η ακεραιότητα του ελληνικού λαού»!**

Στο σημείο αυτό χρειάζεται μία διευκρίνηση, που προσφέρει το ερμηνευτικό κλειδί της πολιτικής του Γένους-Έθνους μας ως τον 19ον αιώνα. Η συνάντηση με την «Φραγκιά» (κορύφωση το 1204), καθόρισε και την στάση έναντι της εξ Ανατολών απειλής, δηλαδή των Οθωμανών. Το Έθνος, συναισθανόμενο τον τουρκικό κίνδυνο, στρεφόταν προς την Δύση (στάση Ενωτικών), διαβλέποντας όμως τον φραγκικό κίνδυνο, χωρίς να αποδέχεται την οθωμανική εξουσία, αλλά και χωρίς να μπορεί να την αποτινάξει «άχρι καιρού», προτιμούσε, κατά τον λόγο του Πατροκοσμά, τον Τούρκο, που δεν απειλούσε την ιστορική ταυτότητά του, αλλά επέτρεπε την ιστορική συνέχειά του. Πρέπει δε να λεχθεί, **ότι κακώς χαρακτηρίζονται Ανθενωτικοί οι αντιδρώντες στην συλλογική-καθολική εκφράγκευσή μας. Διότι και αυτοί**

ήσαν ενωτικοί, αφού την ένωση ζητούσαν, με τρόπο ειλικρινή και δυναμικό, αλλά ένωση αυθεντική, πάνω στην βάση της ορθής πίστεως και ορθοδοξοπατερικής παραδόσεως. Το αμετανόητο και η υπουλότητα της Δύσεως εσκλήρυνε την στάση τους. Με αυτή την έννοια οι θεωρούμενοι ως αντιδυτικοί άγιοί μας Μ. Φώτιος, **Γρηγόριος Παλαμάς** και **Μάρκος ο Ευγενικός**, είναι οι μεγαλύτεροι ευεργέτες της Ευρώπης, όπως μας εδόθη η ευκαιρία αλλού να αναπτύξουμε. Γι' αυτό και κάθε ενωτική προσπάθεια έξω από τις προϋποθέσεις των τριών αυτών Αγίων Πατέρων και η κατάφαση και αποδοχή της Δύσεως, ως έχει, δεν θα είναι παρά θλιβερή και ολέθρια επανάληψη της Ψευδοσυνόδου της Φλωρεντίας.
Εξ άλλου, απορρίπτοντας οι Ανθενωτικοί την δυτική «φιλία» και «συμμαχία», δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν άνευ ετέρου «τουρκόφιλοι». Η δουλικότητα των διανοουμένων έναντι της «Φραγκιάς» ήταν γι' αυτούς ουσιαστική απειλή. Η φιλενωτική πολιτική αυτοκρατόρων, όπως ο Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος (13ος αι.) ή ο Ιωάννης Ε' Παλαιολόγος (εφράγκευσε το 1369), συνιστούσαν προκλήσεις ανυπέρβλητες, αλλά και αποκαλυπτικές. Τους φόβους αυτούς ενίσχυσε ακόμη περισσότερο η πολιτική και των λοιπών Παλαιολόγων. Η κατάκτηση «βυζαντινών» εδαφών από τους Οθωμανούς δεν εθεωρείτο απώλεια για την αυτοκρατορία, εφ' όσον στα εδάφη αυτά συνεχιζόταν η ενότητα της Εκκλησίας, η οποία πνευματικά διέσωζε και την συνέχεια της Ρωμανίας. Η Φραγκοκρατία όμως απέδειξε ότι δεν συνέβαινε το ίδιο και στις φραγκοκρατούμενες περιοχές, που με τον διωγμό της ορθοδόξου Εκκλησίας, αν δεν την διέκοπταν, τουλάχιστον καθιστούσαν την συνέχεια αυτή ιδιαίτερα δύσκολη. Είναι κοινή, άλλωστε, η γνώμη των βυζαντινολόγων, ότι στην κατάσταση που βρισκόταν στα μέσα του 15ου αιώνα η αυτοκρατορία, και αν δεν έπεφτε στους Οθωμανούς, θα καταντούσε ένα απλό προτεκτοράτο των δυτικών Κρατών ή του Πάπα.

3. Η ιδεολογική αυτή αντίθεση (Ενωτικών-Ανθενωτικών), προσδιοριζόμενη -όπως είπαμε- από την στάση έναντι της Φραγκικής Ευρώπης, ενσαρκώθηκε σε ηγετικές μορφές, σε σχήματα δυαδικά, που διαμόρφωναν και την ευρύτερη λαϊκή ιδεολογία στην εποχή τους. Κωνσταντίνος Παλαιολόγος και Λουκάς Νοταράς, άγιος Μάρκος ο Ευγενικός και Καρδινάλιος Βησσαρίων, Γεννάδιος Σχολάριος και Γεώργιος Γεμιστός-Πλήθων. Οι στάσεις των προσώπων αυτών σφράγισαν την κατοπινή πορεία του Έθνους, συνεχιζόμενες με διάφορα ονόματα, με το ίδιο όμως περιεχόμενο. Έτσι, εμφανίσθηκαν η Ανατολική και Δυτική Παράταξη ήδη στην δουλεία, που φθάνουν μέχρι την εποχή μας. Τί άλλο εκπροσωπούσαν ο Θεόκλητος Φαρμακίδης και ο Κωνσταντίνος Οικονόμος τον 19ο αιώνα; Στο ίδιο ιδεολογικό δίπολο εντάσσεται και ο Διχασμός του 1916 (Βενιζελικοί-Βασιλικοί), η εμφυλιακή σύγκρουση από το 1944 (αστοί-κομμουνιστές), με κάποιες φυσικά μικρές αποχρώσεις ή διαφοροποιήσεις. Οι διαμορφούμενες όμως στο Έθνος παρατάξεις λειτουργούν μόνιμα με τις ίδιες προϋποθέσεις, την στάση απέναντι στην ορθόδοξη παράδοση και

τις δυτικές προκλήσεις. Η αντίθεση, βέβαια, Βενιζελικών-Βασιλικών το 1916 ήταν η συνέπεια της αποδοχής των ενδοδυτικών διαιρέσεων και της ελληνοποίησής τους, ενώ το 1944 το Έθνος **φαινομενικά** διαιρέθηκε -και πάλι- σε φιλοδυτικούς και ανατολικούς, διότι το μαρξιστικό σύστημα είναι και αυτό γέννημα της δυτικοευρωπαϊκής διαλεκτικής, που μεταφυτεύθηκε στην ορθόδοξη Ανατολή, όπως και ο αστισμός. Απλούστατα η Ανατολική Παράταξη, που παλαιότερα ταυτιζόταν με την ορθόδοξη Ρωσία, συνέχισε και μετά το 1917 να μένει φιλορωσική (φιλοσοβιετική), ταυτιζόμενη μόνο σε ένα μικρό ποσοστό της με την μαρξιστική ιδεολογία. Η ίδια αντίθεση Ενωτικών-Ανθενωτικών συνεχίζεται και στην διάσταση σήμερα ευρωπαϊστών-αντιευρωπαϊστών, όταν βέβαια, το υπόβαθρο μένει πνευματικό, όπως τον 15ον αιώνα, οπότε μπορεί να γίνεται λόγος για διάσταση παραδοσιακών (ορθοδόξων) και αντιπαραδοσιακών, που έχει εισέλθει ήδη και στον πολιτικό χώρο, ως αντίθεση παραδοσιακών-εκσυγχρονιστών (όλων των κομμάτων). Σημασία έχει ότι σε όλα αυτά τα αντιθετικά σχήματα η «Δύση» και η στάση απέναντί της βρίσκεται στην βάση των πραγμάτων.

4. Ακριβώς στο σημείο αυτό φαίνεται η επικαιρότητα της 29ης Μαΐου για την σημερινή πραγματικότητα και τις σύγχρονες σχέσεις. Διότι οι συμπεριφορές των προσώπων αποκαλύπτουν και τον τρόπο, κατά τον οποίο λειτουργεί κάθε φορά ο εθνικός διχασμός, αλλά και τις συνέπειές του για το Γένος-Έθνος. Είναι γεγονός, ότι παρά την αντίθεση ο διχασμός μπορεί να αποβεί ευεργετικός προς το Έθνος, όταν οι αντιθέμενοι ταυτίζονται με αυτό και εργάζονται γι' αυτό, μη ταυτιζόμενοι με τα ξένα συμφέροντα. Τις δύο παρατάξεις συνδέει τότε η κοινή αγάπη προς το Έθνος, η δε επιλογή διαφορετικών οδών πορείας και στρατηγικής αποβλέπει μόνο στην σωτηρία του Γένους-Έθνους (Salus Patriae). Κλασικά παραδείγματα οι δυάδες Κωνσταντίνου Παλαιολόγου - Λουκά Νοταρά και Γενναδίου - Πλήθωνος. Λυδία λίθος δε στην διακρίβωση αυτή είναι η συνεργασία τους στην απόκρουση των εναντίων. Αλλ' ας εξετάσουμε χωριστά τις συμπεριφορές αυτών των προσώπων.

Ο αυτοκράτορας της οδύνης Κωνσταντίνος ΙΑ' Παλαιολόγος (1404-1453) αναδείχθηκε νέος Λεωνίδας του Έθνους. Το δικό του «Μολών λαβέ» εκφράστηκε με τα λόγια: «Το την πόλιν σοι δούναι ουκ εμόν εστιν... Κοινή γαρ γνώμη πάντες αυτοπροαιρέτως αποθανούμεν και ου φεισόμεθα της ζωής ημών». Κανείς, λοιπόν, δεν μπορεί να αμφισβητήσει τον πατριωτισμό του, μολονότι έλαβε μέρος στην ουνιτική λειτουργία της 12ης Δεκεμβρίου 1452, στην οποία αναγνώσθηκε το ουνιτικό διάταγμα της Φλωρεντίας. Ο λαός πάγωσε! Ο ίδιος ο αυτοκράτορας το άκουσε μουδιασμένος. Και όλα αυτά ακριβώς έξι μήνες πριν την άλωση...

Αντίθετα, ο Μέγας Δουξ Λουκάς Νοταράς από την ανεύθυνη και παραταξιακή ιστοριογραφία χαρακτηρίζεται φιλότουρκος. Είναι, βέβαια, γεγονός, ότι στην ένωση

με το φραγκολατινικό στοιχείο, στην οποία φάνηκε συγκαταβατικός και υποχωρητικός για πολιτικές σκοπιμότητες ο Κωνσταντίνος, ο Νοταράς έβλεπε την εξαφάνιση του Γένους. Γι' αυτόν ο οθωμανικός και ισλαμικός κίνδυνος δεν έπαυε μεν να είναι κίνδυνος, αλλά όχι τόσο δυνατός, ώστε να επηρεάσει το Γένος αποφασιστικά. Επειδή όμως εξ ίσου αγαπούσε και αυτός το Γένος-Έθνος, αναδείχθηκε, παρά την ιδεολογική αντίθεσή του, μεγάλος πατριώτης. Ο Λουκάς Νοταράς υπήρξε μια υπέροχη στην τραγικότητά της Μορφή. Ρεαλιστικότερος μάλιστα του αυτοκράτορα, δεν έτρεφε ψευδαισθήσεις, όπως οι ρομαντικοί φιλενωτικοί. Γνώριζε καλά την μετακαρλομάγνεια Ευρώπη και τους αντιρωμαίικους και ανθελληνικούς στόχους της. Πάλαιψε όμως και αυτός ηρωικά για την απόκρουση του οθωμανικού κινδύνου, απορρίπτοντας στην πράξη κάθε κατηγορία για εθελοδουλία. Αλλά και άλλοι «Ανθενωτικοί», όπως ο μοναχικός κόσμος, βοηθούσε τους αμυνομένους και αυτές ακόμη οι μοναχές. Ο ανθενωτικός Νοταράς, μάλιστα, δεν δίστασε να συμπράξει με τον τραγικό αυτοκράτορα, υπογράφοντας (το 1451) έκκληση προς τον Πάπα για την σύγκληση νέας συνόδου («συνάξεως») με στόχο την εξασφάλιση βοήθειας. Η Ρώμη όμως δεν πείσθηκε!

Κατά τον αληθινό επιστήμονα Στήβεν Ράνσιμαν («Η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως», σ. 151) ο Νοταράς πολέμησε ηρωικά. «Με τις εφεδρείες του στάλθηκε να βοηθήσει στην άμυνα, που ήταν καλά οργανωμένη στις ακτές». Εξ άλλου, δύο γιοι του Νοταρά έπεσαν μαχόμενοι στις επάλξεις μαζί με τον αυτοκράτορα. Η πραγματικότητα όμως επεφύλασσε στον δυστυχή πατέρα ακόμη μεγαλύτερη τραγωδία. Πάλι κατά τον Ράνσιμαν, αντικειμενικό εκτιμητή των πηγών: «Η καλοσύνη, που είχε δείξει ο Μεχμέτ στους υπουργούς του αυτοκράτορα, δεν κράτησε πολύ. Είχε πει ότι θα έκανε τον Λουκά Νοταρά κυβερνήτη της Κωνσταντινουπόλεως. Άν ποτε αυτό υπήρξε η πραγματική του πρόθεση, σε λίγο άλλαξε γνώμη. Η γενναιοφροσύνη του κολωβονόταν πάντοτε από την υποψία και διάφοροι σύμβουλοι του συνέστησαν να μην έχει εμπιστοσύνη στον Μέγα Δούκα. Έβαλε την αφοσίωσή του (του Νοταρά) σε δοκιμασία. Πέντε μέρες μετά την πτώση της Πόλης έκανε ένα συμπόσιο. Κατά την διάρκεια του συμποσίου και ενώ είχε βαρύνει από το κρασί, κάποιος του ψιθύρισε, ότι ο δεκατετράχρονος γιος του Νοταρά ήταν εξαιρετικά ωραίος. Ο Σουλτάνος έστειλε αμέσως έναν ευνούχο στο σπίτι του μεγάλου Δούκα, απαιτώντας να του στείλει τον γιο του. Ο Νοταράς (...) αρνήθηκε να θυσιάσει το παιδί του σε τέτοια τύχη. Αμέσως κατέφθασε η αστυνομία και έφερε τον Νοταρά με το γιό του και το νεαρό γαμπρό του, γιο του μεγάλου δομέστιχου Ανδρονίκου Καντακουζηνού, μπροστά στον σουλτάνο. Όταν και πάλι ο Νοταράς αρνήθηκε να συμμορφωθεί προς την επιθυμία του σουλτάνου, ο τελευταίος έδωσε διαταγή ν' αποκεφαλισθούν και οι τρεις επί τόπου. Ο Νοταράς ζήτησε μόνο ν'

αποκεφαλισθούν οι νέοι πριν απ' αυτόν, μήπως η θέα του θανάτου του τους έκανε να δειλιάσουν. Όταν σφάχθηκαν και οι δύο, γύμνωσε το λαιμό του στο σπαθί του δημίου»!

Οι παραταξιακοί ιστοριογράφοι, γράφοντας λιβελογράφημα και όχι ιστορία, για να δικαιώσουν την στάση τους, στηρίζονται στα περί Νοταρά στην διήγηση του μεγάλου αντιπάλου του, εχθρού του στην ουσία, του μεγάλου δούκα, Γεωργίου (Σ)Φραντζή. Ο λιβελογραφικός χαρακτήρας της «ιστορίας» τους βεβαιώνεται από την παραθεώρηση και αποσιώπηση όλων των άλλων πηγών, που αξιοποιεί στο έπακρο ο αυθεντικός ιστορικός Στήβεν Ράνσιμαν στο έργο του «Η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως», το οποίο δι' ευνοήτους λόγους ελάχιστα ή καθόλου λαμβάνουν υπόψη οι δικοί μας λιβελογράφοι. Την ιστορική όμως απαξία του έργου του Φραντζή κατέδειξε με τρόπο καθαρό επιστημονικό ο αείμνηστος διδάσκαλός μου Νικόλαος Τωμαδάκης στο κλασικό έργο του «Περί αλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως» (Αθήναι, 1953, β' έκδ. 1980).

Εξ άλλου, κατά τον Ράνσιμαν, «η αποδιδόμενη σ' αυτόν (= τον Λ.Ν.) από τους εχθρούς του φράση: καλύτερο το σαρίκι του Σουλτάνου από την καλύπτρα την παπική, δεν είναι σήμερα τόσο σκανδαλώδης, όσο φαίνεται εκ πρώτης όψεως».

Όπως όμως είπε ο αρχαίος ρήτοράς μας Ισοκράτης, «κοινή η τύχη και το μέλλον αόρατον»! Η τύχη των λοιπών μελών της οικογενείας του Νοταρά ταυτίσθηκε με την τύχη των μελών της οικογένειας του Φραντζή. Η σύζυγος και η θυγατέρα του Νοταρά αιχμαλωτίσθηκαν και «αποτέλεσαν μέρος της μεγάλης φάλαγγας των αιχμαλώτων, που συνόδεψαν την Αυλή κατά την επιστροφή της στην Αδριανούπολη. Η σύζυγος του Νοταρά πέθανε στο δρόμο στο χωριό Μεσσήνη. Ήταν από αυτοκρατορική καταγωγή και η μεγαλύτερη κυρία στο Βυζάντιο μετά τον θάνατο της αυτοκράτειρας-μητέρας και απολάμβανε βαθύτατο σεβασμό, ακόμα και από τους αντιπάλους του Νοταρά, για την αξιοπρέπεια και τη φιλανθρωπία της». Και συνεχίζει ο Ράνσιμαν: «Ο Φραντζής, που το μίσος εναντίον του Νοταρά, δεν έσβησε, ούτε και με τις αμοιβαίες συμφορές τους, αντιμετώπισε και ο ίδιος παρόμοια τραγωδία. Έγινε επί δεκαοκτώ μήνες σκλάβος στο σπίτι του αρχηγού του ιππικού του σουλτάνου, πριν κατορθώσει να εξαγοράσει την ελευθερία του και της συζύγου του, αλλά τα δύο του παιδιά, που τα είχε βαπτίσει ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος, κλείσθηκαν στο χαρέμι του σουλτάνου! Η κόρη του Θάμαρ πέθανε εκεί σε παιδική ηλικία· το αγόρι σφάχθηκε από τον σουλτάνο, γιατί αρνήθηκε να υποκύψει στις ακόλαστες επιθυμίες του» (Ράνσιμαν, σ. 203).

5. Ποιος μπορεί να μιλήσει, λοιπόν, για «προδοσία» και έλλειψη πατριωτισμού στην περίπτωση του Νοταρά; Μολονότι απέκρουσε τον φιλοπαπισμό του

αυτοκράτορα και τον ουνιτισμό του, δεν υστέρησε σε φιλοπατρία και αυτοθυσία. Οι ιδεολογικές αντιθέσεις υποχώρησαν μπροστά στον κίνδυνο της Πατρίδας και την ανάγκη υπερασπίσεώς της. Ανάλογα όμως ισχύουν και στην περίπτωση της άλλης δυάδας, του Πατριάρχου Γενναδίου και του Γεωργίου Πλήθωνος/Γεμιστού.

Ο Γεννάδιος επιτέθηκε με σφοδρότητα στην θρησκευτική επιλογή του Πλήθωνος, που θέλησε να αναστήσει την αρχαία ελληνική θρησκεία, καίοντας συμβολικά με αποτροπιασμό χειρόγραφο των Νόμων του Γεμιστού. Διέσωσε όμως όλο το τμήμα, που δεν είχε σχέση με την θρησκεία. Πόσο μάλλον, που ο Πλήθων, μιμούμενος τον Πλάτωνα, επέβαλλε με το βιβλίο αυτό ποινή θανάτου σ' αυτόν, που δεν θα δεχόταν την θρησκεία του! Με βάση αυτές τις προϋποθέσεις κατανοούνται οι κλασικές φράσεις των δύο αντιπάλων. Γεννάδιος: «Ουκ αν φαίην Έλλην είναι, ότι χριστιανός ειμί». Πλήθων: «Έλληνές εσμεν το γένος, ως η τε φωνή και η πάτριος παιδεία μαρτυρεί». **Ο πρώτος όμως δήλωνε, ότι δεν είναι ειδωλολάτρης,** ενώ ο δεύτερος μαρτυρούσε την καταγωγή του. Την καταγωγή όμως αυτή δεν την ηρνείτο και ο ελληνικότατος στην παιδεία του Γεννάδιος, από αγάπη δε στον ίδιο Ελληνισμό επέδειξαν και οι δύο την ίδια στάση έναντι του Γένους-Έθνους στην Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας (1438/39). Στον διάλογο με τον Λατινισμό συμπεριελήφθη και ο Πλήθων ως ικανότατος φιλόλογος και παλαιογράφος. Και αυτός ανταποκρίθηκε με προθυμία, διότι πίστευε ότι ο Παπισμός απειλούσε τον Ελληνισμό. Σ' αυτό ταυτιζόταν απόλυτα ο Πλήθων με τον Γεννάδιο, αλλά και τον Μάρκο τον Ευγενικό, με τον οποίο, έδωσε κοινή μάχη στην Σύνοδο, για να αποδειχθούν οι πανουργίες των Λατίνων. Γι' αυτό μεταξύ εκείνων, που απέσυραν την υπογραφή τους για την ένωση, ήταν και ο Πλήθων. Η αποστροφή προς τον Παπισμό ήταν στα πρόσωπα αυτά κοινή, διότι εκεί εντόπιζαν την μεγαλύτερη απειλή για το Γένος, έστω και αν την αντιμετώπιζαν διαφορετικά, ο Πλήθων με στροφή στην ελληνική αρχαιότητα, ο Μάρκος δε και ο Γεννάδιος με την διάσωση της ελληνικότητας μέσω της πατερικής Ορθοδοξίας.

Βέβαια θα μπορούσε να λεχθεί, ότι αγάπη προς το Έθνος φαινομενικά είχε και ο Καρδινάλιος Βησσαρίων. Η προσχώρησή του όμως στον Παπισμό και η υποστήριξη εκ μέρους του της Ουνίας και η προπαγάνδισή της στο Γένος, απέδειξαν το μεγάλο λάθος της επιλογής του, όπως και όλων των λατινοφρόνων. Ο Βησσαρίων είναι αρχέτυπος μιας άλλης διαστάσεως των διχασμών μας. Αναμφίβολα δεν αγαπούσε το Γένος, όπως ο Πλήθων, διότι ουσιαστικά το παρέδιδε στις δυνάμεις εκείνες, που απεργάζονταν την ιστορική εξαφάνισή του. Αρκεί να σκεφθεί κανείς τις χιλιάδες των αποδεχθέντων τον Παπισμό ή την Ουνία στη Μεγάλη Ελλάδα, στους μετέπειτα αιώνες. Μαζί με την Ορθοδοξία έχασαν και την γλώσσα τους, και από τον Ελληνισμό τους μόνο η ανάμνηση τους έμεινε και η νοσταλγία. Από την άλλη πλευρά, ούτε ο άγιος Μάρκος, ούτε ο Πλήθων μπορούν να χαρακτηρισθούν φιλότουρκοι, μολονότι ο δεύτερος για λόγους τακτικής, προέτεινε σε κάποια στιγμή την δημιουργία δυαδικής αυτοκρατορίας μεταξύ Ελλήνων και Οθωμανών, για την διάσωση του Γένους και της αυτοκρατορίας. Η πρόταξη του Έθνους στα παραπάνω πρόσωπα ήταν δεδομένη, έστω και αν κάποιοι αστόχησαν στις επιλογές τους.

Η ταύτιση όμως με αλλότριες δυνάμεις και μάλιστα εκείνες, που επιβουλεύονται ή μπορούν να βλάψουν καίρια το Έθνος, είναι το μεγάλο πρόβλημα. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, που θα πληθυνθούν στους τελευταίους αιώνες της Οθωμανοκρατίας, η συνεργασία με τις ξένες δυνάμεις θα υπερβεί τα όρια της συμμαχίας, μεταβαλλόμενη αυτόχρημα σε υποταγή, που σήμαινε ταυτόχρονα απώλεια για το Έθνος. Αυτό δήλωναν οι ειδικοί όροι, που πλάσθηκαν στα χρόνια της δουλείας: τουρκεύω ή τουρκίζω και φραγκεύω ή φραγκίζω. Σημασία δε έχει, ότι οι όροι αυτοί υπονοούσαν, ότι η ταύτιση με τις εχθρικές δυνάμεις συνετελείτο με την απώλεια της Πίστεως-Ορθοδοξίας. Αυτό δε, συνέβαινε ακόμη και στην περίπτωση διασώσεως της γλώσσας, που, όπως τα πράγματα αποδεικνύουν, δεν αρκεί, να σώσει την εθνική ταυτότητα. Οι Καππαδόκες λ.χ. στην Μικρασία έχασαν την γλώσσα τους, αλλά μέσω της Ορθοδοξίας διετήρησαν τον ελληνισμό τους. Αντίθετα, οι Βαλαάδες στην Δυτική Μακεδονία διετήρησαν την γλώσσα, αλλά ετούρκευσαν, όταν έχασαν την πίστη τους, την Ορθοδοξία. Το 1821 δικαιώθηκε ο Μάρκος ο Ευγενικός και όχι ο Βησσαρίων, όπως απέδειξε ο αείμνηστος Θεοδόσιος Σπεράντζας.

6. Οι διχασμοί στην εποχή της αλώσεως, μένοντας στα όρια της ιδεολογίας, δεν απέβαιναν βλαπτικοί για το Έθνος-Γένος. Το αντίθετο όμως συνέβαινε, όταν συνετελείτο προσχώρηση στις επιβουλευόμενες το Έθνος δυνάμεις, που προϋπέθετε και την εσωτερική ταύτιση μαζί τους. Αυτό θα ισχύει έκτοτε ως αμετακίνητος κανόνας. Η πρόταξη του Έθνους παράγει εθνοκεντρικότητα και προσήλωση σ' αυτό μέχρις εσχάτων. Ο Μάρκος Εφέσου, ο Πατριάρχης Γεννάδιος, ο Πλήθων ήσαν εθνοκεντρικοί. Ο Βησσαρίων, κατά την δική μας εκτίμηση, όχι.
Ο πατριάρχης Γεννάδιος, ο Πλήθων, ο άγιος Μάρκος, ο Λουκάς Νοταράς προέταξαν το Έθνος, όπως ακόμη και ο μαρτυρικός αυτοκράτοράς μας Κωνσταντίνος Παλαιολόγος. Η αναζήτηση εξωτερικής βοήθειας δεν σήμαινε γι' αυτούς υποταγή ή σχετικοποίηση του Έθνους στην συνείδησή τους. Η εθνοκεντρικότητα, εξ άλλου, είναι το απαραίτητο θεμέλιο κάθε εξωτερικής πολιτικής. Η συνείδηση του προτεκτοράτου, που καλλιεργήθηκε μετά την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους (1830), οδήγησε επανειλημμένως στην υπόταξη του εθνικού συμφέροντος στο συμφέρον της οποιασδήποτε «προστατευούσης Δυνάμεως» και στην υποταγή σε ξένα κέντρα λήψεως αποφάσεων. Και αυτό συχνά με το πρόσχημα του διεθνισμού, που σήμερα έγινε οικουμενισμός και παγκοσμιοποίηση. Αληθινή όμως οικουμενική συνείδηση μπορεί να υπάρξει μόνον εκεί, όπου ισχύει η αγάπη προς το Έθνος. Ο άνθρωπος χωρίς πατρίδα και εθνική συνείδηση δεν είναι παρά οικουμενικός τυχοδιώκτης και πλάνης στην έρημο του ατομισμού του.
Η εφαρμογή, συνεπώς, εθνοκεντρικής πολιτικής είναι ιδιαίτερα σήμερα αναγκαία, ως

προϋπόθεση ιστορικής επιβιώσεως τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και στην πλανητική κοινωνία της Νέας Εποχής και της Νέας Τάξεως πραγμάτων. Οι αλώσεις του 1204 και του 1453 απειλούσαν γεωγραφικά σύνορα και προκάλεσαν δουλείες σωμάτων. Η ψυχή και το φρόνημά μας, έμειναν αδούλωτα και γι' αυτό επιβιώσαμε, κατορθώνοντας να φθάσουμε στο 1821. Σήμερα τα σύνορά μας βρίσκονται στην ψυχή μας. Αυτή απειλείται με νέα (τρίτη) άλωση. Η Υπερδύναμη της Νέας Εποχής, με όλες τις συνιστώσες της, έχει αποβεί «καθολική μας μητρόπολη» και μόνιμο σημείο αναφοράς, καθορίζοντας και προσδιορίζοντας σύνολο τον εθνικό μας βίο, και αυτό το φρόνημά μας, με την εξωπροσδιοριζόμενη παιδεία. Χρειάζεται συνεπώς παράλληλη καλλιέργεια της εθνοκεντρικότητας, όχι ως σοβινιστική εχθρότητα, αλλ' ως λυτρωτικό αντίβαρο στον οικουμενιστικό οδοστρωτήρα (πολιτικά και πνευματικά), που ισοπεδώνει το φρόνημα και εκθεμελιώνει τα σύνορα των ψυχών και συνειδήσεών μας.
Και σήμερα υπάρχει η μερίδα των Λατινοφρόνων-Ενωτικών και των Ανθενωτικών, φίλων της Ενώσεως και αγαπώντων τους Λατίνους και όλον τον κόσμον, αλλ' εν Αληθεία. Η διάσταση αυτή συνεχίζεται και στον εκκλησιαστικό και τον πολιτικό μας χώρο. Οι Λατινόφρονες και των δύο χώρων έχουν φραγκεύσει, όπως έχει αναπτύξει σε ειδικό βιβλίο του ο αγαπητός συνάδελφος και συναδελφός π. Θεόδωρος Ζήσης. Οι θεολογικά εκφραγκευμένοι διεξάγουν διάλογο ουνιτικό, δεχόμενοι τον Πάπα ως κανονικό επίσκοπο της Εκκλησίας του Χριστού και τον «μνημονεύουν», πολλοί δε από αυτούς έχουν προχωρήσει στην ένωση με τον Παπισμό, κοινωνώντας με τους Παπικούς, όπως ομολόγησε ήδη το 1971 ο Πατριάρχης Αθηναγόρας και πειστικά έχει υποστηρίξει, σε πρόσφατο βιβλίο του, ο συνάδελφος κ. Αθανάσιος Σακαρέλλος. Οι πολιτικοί Λατινόφρονες και φραγκεύσαντες θεωρούν την Ελλάδα προτεκτοράτο, άλλοτε κάποιας Μεγάλης Δυνάμεως και σήμερα της κυριάρχου Δυνάμεως της Νέας Εποχής, ζώντες και ενεργούντες πάντοτε με την συνείδηση του «υπό προστασίαν» τελούντος, πρόθυμοι ανά πάσαν στιγμήν να ενδώσουν, παραδίδοντες τα πάντα στην διάθεση των «Προστατών» μας, μη δυνάμενοι πλέον να «φυλάσσουν Θερμοπύλες».

Οι Ανθενωτικοί της εποχής μας, όσοι διατηρούν την αυθεντικότητα των Αγίων μας, μένοντας ξένοι προς κάθε έννοια φανατισμού και μισαλλοδοξίας, ταυτίζονται με την «μαγιά» του Μακρυγιάννη, σώζοντες την Ορθοδοξία και το Γένος-Έθνος στην συνείδηση και την ζωή τους, απρόθυμοι πάντοτε να θυσιάσουν στα είδωλα της Νέας Εποχής και αίροντες τον σταυρό του μαρτυρίου και της παντοειδούς θυσίας. Το μέλλον της Ορθοδοξίας και της Ελληνικότητας στον τόπο μας είναι αλληλένδετο με την στάση των «Ανθενωτικών» στην σημερινή φοβερότερη και υπουλότερη απόπειρα της Φραγκιάς να υποτάξει, δηλαδή να διαλύσει, την Πίστη και το Γένος μας. Όπως δε οι Ανθενωτικοί στην διάρκεια της ποικιλώνυμης δουλείας έσωσαν το Γένος, με όλα τα συστατικά του, και το οδήγησαν ακμαίο στο 1821, έτσι και σήμερα οι πατερικά Ανθενωτικοί θα διαφυλάξουν το Γένος από τα επερχόμενα δεινά.

(«ΟΦΕΙΛΗ ΑΓΑΠΗΣ», π. Γ. Δ. Μεταλληνού ομοτ. Καθ. Πανεπ. Αθηνών, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΥΨΕΛΗ»)

(Πηγή: "Ι.Μ. Παντοκράτορος Μελισσοχωρίου")

Διαβάστε περισσότερα άρθρα του π. Γεωργίου πατώντας εδώ